

Увод

Проблемите, свързани с регулярното обслужване на външния дълг, са съпътствали икономическото развитие на България почти през всичките години от Освобождението насам. Подчертано остро се почувства дълговата тежест в годините на преход към пазарна икономика след 1990 г. Прибързаните действия по едностранното въвеждане на мораториум върху плащанията по външния дълг поставиха проходащата демокрация в България в особено деликатно положение. В момент, когато страната се нуждаеше особено остро и спешно от свежи международни валутни ресурси, тя остана изолирана от световната финансова общност. В такава ситуация единствено контактите ни с международните финансови институции (МВФ, СБ) осигуряваха пролука към тотално глобализиращия се свят.

Натрупването на неблагоприятия във взаимоотношенията на отделна страна с международни финансови институции и частни кредитори (търговски банки) формира специфичен феномен, който е получил определено название в специализираната литература - „първороден грях“. В такива случаи инвеститорите придобиват дълбоко вкоренена боязън от неплатежоспособност на конкретната страна и се въздържат от признаване на местната валута дори и тогава, когато икономиката видимо бележи възходящ прогрес.

Защитата на националните икономически интереси предполага повишаване ефективността на използване на всички разполагаеми от страната материални и финансови ресурси. Външните задължения са част от тях, твърде често неотменима. В съвременния свят нито една страна не може да съществува в състояние на икономическа и финансова изолация. Въпросът е как да се използват различните възможности за международно икономическо сътрудничество в интерес на националния просперитет.

Целта на настоящата работа е да се разгледа управлението на външния дълг на страната от 2000 – 2017 г., като е направен опит за съчетаване на теоретични постижения и анализ на влиянието му върху икономическия растеж, от една страна, с непосредствената практика, от друга. В тази насока си поставяме следните задачи:

- Да се разгледа теоретичната постановка на външния дълг;
- Да се направи същностна характеристика на БВП като показател, характеризираш икономическия растеж
- Да се анализира управлението на външния дълг през последните десет години и влиянието му върху БВП.

1. Теоретични основи на външния дълг

Принципите на управление на външния дълг в икономиките в преход в контекста на съвременния глобализиращ се свят са качествено различни от тези в условията на централно планираните икономики от втората половина на XX в. Преди 90-те години единствено държавата имаше право да поема дългови задължения и да ги използва съобразно приетите на висше политическо равнище решения. През 90-те години и по-късно функциите на държавата (правителството) се променят съществено. Правителството избягва да поема задължения, свързани със строителство и/или поддържане на конкретни икономически обекти. Официалните задължения и държавни гаранции се свързват единствено и само с функционирането на обекти (обикновено и най-вече инфраструктурни) от национална важност, като дълговите ангажименти се насочват основно към официални кредитори (правителства и международни финансови институции).

Главна задача на правителството в сферата на валутните взаимодействия е осигуряване на нормалното функциониране на икономиката с външния свят, т.е. стабилност на структурите и поносимост

на напреженията в ПБ на страната. Изискването за приемливо състояние на ПБ задължително следва да се комбинира с осигуряването на възможности за достатъчно устойчиви и високи темпове на икономически растеж.

Управлението на БВД предполага приета стратегия и съзнателно провеждана политика по отношение на придържането към определено ВДН при съобразяване с вероятните странични ефекти. В най-общ план може да се разграничи пасивно и активно управление. Пасивното управление е насочено към поддържане на статуквото, максимално ограничаване на ново задлъжняване и постепенното естествено намаляване на външнодълговото бремe (по линия на последователното му изплащане). Активното управление включва целенасочени действия за промяна на структурните външнодългови съотношения с оглед достигане на предварително определени структурни характеристики на БВД, както и намаляване на различните видове рискове.

Решаването на дълговия проблем в световен план отнема немалко усилия на международната финансова общност. Преплитането на многобройни интереси, стремежът за избягване на загуби, както и всякакви други социално-политически съображения усложняват неимоверно намирането на правилния път. Нерядко успехът се постига и оформя чрез проби и грешки, при недостатъчно изгладени и проверени хипотези. Паралелно с практическото решаване на проблемите се избистрят и теоретичните основания за възприемането на конкретен подход.

1.1 Външнодългова крива на Laffer

Теоретичните основания за решаване на външнодълговия проблем се свързват със съществуването на външнодългова крива на Laffer (по подобие на кривата на Laffer, обясняваща връзката между равнище на данъци и тяхната събираемост - Фигура 1). При ниски и поносими стойности на